

Tussen vier muren

Floor van Orsouw

'Wat heb ik misdaan dat ik hier opgesloten zit?', vraagt meneer Visser. Hij klinkt oprecht verbaasd en kijkt verwachtingsvol naar mij. 'Komt het door dat akkefietje in de oorlog? Toen ik illegaal sigaretten doorverkocht?'

Nee, dit is geen gedetineerde, maar een bewoner van een psychogeriatrische afdeling van het verpleeghuis waar ik werk. Vaak wordt gedacht dat het twee tegengestelde werelden zijn: de gevangenis en het verpleeghuis. Ik zie veel overeenkomsten tussen de ervaringen van mensen die zich in deze werelden bevinden.

De toevoeging 'intramuraal' aan geestelijke verzorging zegt het al: deze speelt zich af binnen muren. Niet de vertrouwde muren van thuis, waar cliënten naar terugverlangen, maar van een plek waar zij zich tot op zekere hoogte altijd onheimisch voelen. Daarnaast blijven de deuren voor hen gesloten. 'U kon niet meer goed voor uzelf zorgen, daarom bent u nu hier. Hier wordt u geholpen,' antwoord ik. Meneer Visser kijkt mij meewarig aan. 'Ik wacht mijn moment af en dan knijp ik er tussenuit. Buiten ga ik weer werken, hier ben ik nutteloos. Of nog beter: ik ga de hele wereld over varen.' Zijn mondhoeken krullen op en de man van negentig lijkt weer vijftien.

Een kleine blonde vrouw van middelbare leeftijd, mevrouw Ivanov, nodigt mij uit op haar cel en zet thee. Ze beweegt snel en vergeet bijna adem te halen als ze haar verhaal vertelt. Waarom ze vastzit in het huis van bewaring, begrijpt ze niet. 'Waarom ik? Ik ben een hardwerkende vrouw, werk vijftig uur per week in een drukkerij en heb nog nooit een vlieg kwaad gedaan.'

Op haar bankrekening hebben 'criminele transacties' plaatsgevonden. Blijkbaar was haar man bezig met zaken waar zij niets van wist. Hoe kan het dat zij niet op de hoogte was?

Vreselijk vindt ze het dat ze zich te weinig in hem heeft verdiept: ze ging op in haar werk en ging 's avonds vaak nog wat drinken in het café. 'We zijn al twintig jaar samen, maar nu vraag ik me af of ik hem eigenlijk wel ken.' Ook voelt zij zich schuldig over het feit dat ze hun rekening niet beter in de gaten hield. 'Ik schaam me kapot. Niemand weet dat ik hier zit, ik heb nog niemand durven bellen.'

Tussen de muren staat het leven stil. Beide cliënten zijn op zoek naar het waarom van hun opsluiting. In onze gesprekken worden antwoorden geproefd en gevormd. Bij mevrouw Ivanov worden die gelaagder en ontstaat er een voorzichtig plan voor de toekomst. Meneer Visser vergeet zijn antwoorden al snel. Vaak stelt hij me de week erop dezelfde vraag. Wat zijn antwoord dan ook is, ontsnappen zal hij, want hij is de vijand te slim af. Weer die jongensachtige grijns.

Floor van Orsouw is humanistisch geestelijk verzorger bij de Dienst Justitiële Inrichtingen en bij Stichting Humanitas. E-mail: f.v.orsouw@dji.minjus.nl.